

PREMA JEDNOM POVEZIVOM TEOLOŠKOM GOVORU

Davor ŠIMUNEC

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
dav.simun@gmail.com

Iako obilježeni vlastitošću vremena koje suvremenost stavlja pred nas, misleći ovdje na one otegotne okolnosti da se nešto u javnosti važno i prikladno kaže primjerice o vjeri ili, pak, o vrijednostima koje bi aludirale i na onaj općeniti govor o moralnosti, a da se odmah ne bi na to podigli i glasovi uglavnom stereotipne protimbe s porukama da se kojimgod vjerskim istupima navodno već ugrožava i »sekularnost društva (države)«, mi kršćani pozvani smo ne prestanto iznova pronalaziti mislene i praktične putove kako danas kršćansku poruku koja je u sebi doista radosna i spasonosna, priopćiti običnom čovjeku. I u vezi spomenute društvene dileme, ne sugerira li već sekularnost polje unutar društvene neutralnosti, a ne pristranosti prema sekularizmu kao jednoj idejnoj opciji u mnoštvu drugih i drukčijih – jer ta neutralnost bi doduše trebala stajati u korijenu shvaćanja zbiljskog odvijanja demokracije, kojoj je država po ustavu samo zakonski i proceduralni arbitar – a da se manifestacija vjere na društvenom planu u bilo kojem vidu, zna počesto ostrašćeno napadati od strane neke udruge ili borbeno nastrojenog omalovažavatelja bilo kakvog kršćanskog upliva u javnosti.¹

¹ Sekularna je država prije svega obilježena religijskom neutralnošću i slobodom isповijedanja vjere. Sekularizam, pak, ideološki želi izoštriti sekularnu odrednicu društva u odvojenosti Crkve od države s radikalnim stavovima potiranja svakoga mogućeg crkvenog utjecaja na društvenu stvarnost. Usp. Ivan J. ŠTUHEC, *Sekularna Europa i novo pozicioniranje religije u društvu*, u: *Nova prisutnost*, 12 (2014.) 1, 8. U pozadini borbenog napadanja svakog i najmanjeg upliva kršćanskoga u društvu može stajati i tzv. radikalna kultura postmodernog tipa, koja u sebi podrazumijeva anarhističko protivljenje autoritetima općenito, pa tako i Crkvi. Usp. Vittorio POSSENTI, *Filosofia e società. Studi sui progetti etico-politici contemporanei*, Milano, 1983., 123.

Usto, i po melankoličnoj crti koja obilježava općeniti dojam današnjice zbog odsutnosti onoga temeljnog smisla življenja, razvijenoj industriji zabave usprkos i marketinške dovrtljivosti kojom se agresivno nuka na neprestanu i opsesivnu konzumaciju i konzumerizam, i u takvim okolnostima paradoksalno se otvara prostor kršćanskome blagotvornom djelovanju. Ne nasjedajući pritom na naivno zanesenjaštvo da se može kršćansko-duhovnom porukom jednostavno prožeti ovo suvremeno (sekularizirano) društvo, koje je na opće-svjetskoj razini uklopljeno u svekolike globalizacijske trendove, koji su zapravo u sebi opet proturječni i ambivalentni, kako bi to neki autori apstraktno tipizirali u procese homologizacije i pluralizacije, centralizacije i lokalizacije, uniformizacije i fragmentacije, u tom svijetu determinizama i kaosa, kršćanstvo će morati s dozom domišljate hrabrosti, kako god na kraju ispalo, uvijek upućivati na prave vrijednosti življenja čiji se izvori nalaze u smislu koji pruža objava *Logosa*.² Jer za nas kršćane, *Logos* ima biti prethodni govor svakom naknadnom pristupanju, dakako u povezivom smislu, pa i samom *ethosu*, budući da etičko područje ipak u svojoj nezamjenjivosti treba biti važno, ako se polja ljudske djelatnosti žele shvatiti vrijednosno ozbiljno, jer inače stvari ne idu u pravom smjeru, što se tiče osvješćivanja ljudskog dostojanstva – baš taj aktualni postmoderni, postsekularni svijet, ili kako ga već želimo imenovati, upravo zrcali krizu temeljnih polazišta, što, pak, uzvratno ima odjeka i na krizu čovjeka. Jer da se ono etičko-moralno hoće posve raspliniti u društveno-funkcionalno ili čisto juridičko, gdje društveni mehanizmi, institucije i radno-tehnološke svrhovitosti postaju izvori vrednovanja, a ne nešto dublje i vrednije od puke utilitarne razine, usijana žaruljica koja signalizira alarm zbog duhovne situacije današnjice, tjera nas kršćane da se zamislimo i potaknemo na djelovanje. S time smo i dalje svjesni da također nije lako kršćanski pristupati i suvremenim fenomenima ljudske svijesti, mišljenja, stilova, prakse i osjećaja postmodernog pojedinca koji u sekularizacijskoj ispražnjenosti od duhovnoga često traži ili nalazi ono što mu se na jedan iluzoran i dvojben način nudi pod pseudoduhovnim u prividu instant postizanja ispunjenja i sreće.

Upravo nas zahtjev za novom evangelizacijom potiče na razmišljanje o iznalaženju povezivog diskursa današnjice, što teologiji ima otvoriti nove perspektive, da ništa ne gubeći od onoga dosadašnjega i svezremenskog bitnoga u svojem sadržaju i poruci, znade, obogaćujući se dodatno, dijalogizirati oko onih zajedničkih točaka religijskoga, etičkoga, duhovnoga i humanoga sa su-

² Usp. Miguel MELLINO, La teoria postcoloniale come critica culturale, u: *Parole Chiave*, 25 (2001.) 1, 73–99.

vremenim znanostima i koncepcijama. Svakako da je teologiji važno graditi sebi svojstvenu vlastitost misli, s obzirom na osebnost kršćanske objave iz koje proizlazi i koju nastoji misliti, izbjegavajući opet drugu krajnost zapadnja u opasnosti redukcionizma na filozofiju, etiku, psihologiju ili sociologiju. Međutim, ne bi bilo dobro pritom posve ignorirati suvremenost kakva god jest, a da se ne bi podosta toga moglo i ondje naći »korisnoga« i za jedan obogaćeni, dakako povezivi teološki diskurs. Zato se danas neće više moći ponuditi, recimo, negdašnji koncept metafizičkog usustavljenog racionalizma u gledanju stvarnosti, već s obzirom na postmodernu krizu metanaracija i očite suvremene perceptivne dinamičnosti života, pozvani smo otkrivati dodatne spona na kojima se daje isplesti *prikladni* govor koji u jezgri kršćanske poruke ostaje za svagda isti i istinitosno nepromjenjiv gledom na božansku objavu, a u metodi i komunikaciji razumljiviji i dovitljiviji. U tom smislu, možda bi trebalo razmisliti i o mogućoj cirkularnosti teologije s filozofijom, znanošću i kulturom, štoviše i s onom postmodernom kulturom, koliko se god ista (zapravo kao ne-kultura) činila posve suprotna sadržaju i logici kršćanskom navještaju, što zahtijeva dodatna mislena istraživanja i naprezanja.³

Tu možemo otkriti važnu ulogu *Bogoslovske smotre* kao našega najprestižnijeg teološko-znanstvenog časopisa, da osim njegovanja istraživačkoga duha u raznolikim područjima teologije i filozofije, omogućuje teolozima i filozofima znanstveni prostor kreativnom pristupu mogućega povezivog govora. Jer teologija je u povijesti često, recimo tako općenito, »napredovala« u domišljajnu vjere i svega ostalog što je s njom povezano, ne da bi joj ista proturječno dodavala, već da bi je bolje izrazila i otkrivala u njezinom svekolikom objaviteljskom bogatstvu, razumijevajući je i u povezanosti s povijesnim trenutkom ili duhom vremena, koje uvijek iznova očekuje i pritišće da se kršćanstvo samo-iz-sebe znade djelotvorno predstaviti i suvremenom svijetu.

³ Usp. Ignazio SANNA, *L'antropologia cristiana tra modernità e postmodernità*, Brescia, 2004., 220–434.